БАТЛАВ
ДОРНОД АЙМГИЙН
ЗАСАГ ДАРГА М.БАДАМСҮРЭН

ОРОН НУТАГТ ҮЙЛДВЭРЛЭЛ, ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БОДЛОГЫГ ХЭРЭГЖҮҮЛЖ МАЛЫН ҮҮЛДЭР ОМГИЙГ НЭМЭГДҮҮЛЭН ЦӨМ СҮРЭГ БҮРДҮҮЛЭХ АЖЛЫН ДААЛГАВАР

1. Байршил:
   1.1.Баяндун сумын Буриад омгийн хуц 1200 толгой
   1.2.Баян-Уул сумын Буриад омгийн хуц 600 толгой, Казакын цагаан толгойт үхэр 2900 толгой,
   1.3.Дашбалбар сумын Буриад омгийн хуц 1600 толгой, хээлтэгч 5500 толгой
   1.4.Сэргэлэн сумын Үзэмчин үүлдрийн хуц 1200 толгой, хээлтэгч 5565 толгой
   1.5.Хөлөнбуйр сумын Барга үүлдрийн хуц 1200 толгой, хээлтэгч 5500 толгой
   1.6.Цагаан-Овоо сумын Буриад омгийн хуц 1300 толгой
   1.7.Цагаан-Овоо сумын Цагаан-Овоогийн хар ухна 900 толгой, хээлтэгч 5500 толгой
   1.8.Халхгол сумын Дорнод Монголын улаан үүлдрийн үхэр 3000 толгой
   аймгийн хэмжээнд 7 сумын 35.965 толгой малыг хамруулна.

2.Үржлийн малд үзлэг ангилалт хийх, баталгаажуулах цөм сүрэг бүрдүүлэхэд тавигдах шаардлага: Үржлийн малд үзлэг ангилалт хийх, баталгаажуулах цөм сүрэг бүрдүүлэхэд Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2017 оны 05 дугаар сарын 25 өдрийн А/71 дүгээр тушаалаар батлагдсан Мал ангилах зааврын ерөнхий зарчмын дагуу "Мал үржүүлэг технологийн ажил үйлчилгээний нэгж" хийж гүйцэтгэнэ.

3.Цөм сүргийн үхрийн босго үзүүлэлтүүд:

3.1.Махны чиглэлийн үржлийн үхэрт ангилалтыг жил бүрийн 10 дугаар сарын сүүлийн хагаст галбир, бие цогцос, махлаг шинжийн үндсэн үзүүлэлтүүдийг харгалзан аль сүрэгт хамрагдахыг тодорхойлно. Ангилалтад хамрагдаж байгаагүй бух, үнээ, нэмрийн гунж, чиглэлтэй бойжуулсан өсвөр бухыг тус тус ангилалтад хамруулан цөм сүрэг, үржлийн сүрэг, хэрэгцээний сүрэг гэж ангилна.

д/д	Нас, хүйс	Амьждын жин, кг, /намар/	Биеийн үндсэн хэмжээ			Үндсэн зүй, онцлог
			Биеийн ташуу урт	Цээжний бүслүүр	Сэрвээний өндөр	
Дорнод Монголын улаан үүлдрийн үхэр						
1	Бух	400	142	177	122	Дорнод Монголын улаан үүлдрийн үхэр нь махлаг хэв шинжийг сайн илэрхийлсэн өргөн бөөрөнхий биетэй, булчин ясны хөгжил сайтай.
2	Үнээ	360	134	172	118	
3	Өсвөр, бух	380	130	170	115	
4	Нэмрийн гунж	270	127	165	113	
Казахын цагаан толгойт үүлдрийн үхэр						
1	Бух	420	155	183	125	Казахын цагаан толгойт үүлдрийн хэв шинжийг бүрэн хадгалсан, гуя хонгоны махны дүүргэлт сайн, булчин махны хөгжил жигд, цээж бөгс тэнцүү, нядлагын гарц, жингээр махны төрөлжсөн үүлдэртэй ойролцоо Гүн улаан халзан зүстэй, нүдний цагираг улаан хүрээтэй, бэлхүүс, сэрвээ, сүүлний үзүүр цагаан
2	Үнээ	380	150	178	117	
3	Өсвөр, бух	320	130	170	115	
4	Нэмрийн гунж	280	130	165	112	

4."Мах-өөх-бүдүүн ноос"-ны чиглэлийн өөхөн сүүлт хонины цөм сүргийн босго үзүүлэлтүүд:

4.1.Хонины ашиг шимийн болон галбир, бие ялдар, үржлийн чанарт үнэлгээ өгч сүргийн ангилалд тодорхойлох бөгөөд үржлийн болон хэрэгцээний сүрэгт орох хонинд ангийн ангилалт хийж, им тавьж, бүртгэлд хамруулна. Харин цөм сүргийн шаардлага хангасан хонинд хувьсын ангилалт хийж, хонь нэг бүрийн босго үзүүлэлтүүдийг хувьсын бүртгэлд маягтын дагуу хөтлөнө.

4.2.Ашиг шимийн энэ чиглэлд Үзэмчин, Барга үүлдэр, Буриад омгийн хонийг үржүүлж байгаа иргэд, аж ахуйн нэгжийн хонинд ангилалтыг жил бүрийн 10 дугаар сарын эхний хагаст багтаан, мах-өөхний шинж тодорсон байдал болон галбир, биеийн ерөнхий өсөлт, хөгжлийн үзүүлэлтүүдийг голлон шинжиж ангилна. Жил бүр цөм сүрэгт хамрагдсан хонинд хяналтын хяргалт, 5 дугаар сард хаврын амьдын жинг тодорхойлж үржлийн гэрчилгээнд баяжилт хийнэ.

д/д	Нас, хүйсний ялгаа	Амьдын жин, кг		Ноосны гарц кг	Товч тайлбар
		Хаврын	Намрын		
Үзэмчин үүлдрийн хонь					
1	Нас гүйцсэн хуц	52	65	1,2	Үзэмчин үүлдрийн хонины товч тайлбар дахь нийтлэг босго үзүүлэлтүүдтэй ижил байхын зэрэгцээ Үзэмчин үүлдрийн хонь нь шар халзан, шар, улаан толгойтой цагаан зүстэй, мах-өөхний хэв шинж илүүтэй тодорсон, богино тачир ямаан үс бүхий бүдүүн ноостой, сүүл нь дугуй буюу өргөн том, эрүүл чийрэг, галбирын согоггүй хонь байна.
2	Төлгөн хуц	33	50	1,0	
3	Эм хонь	40	55	1,1	
4	Охин төлөг	30	45	0,8	
Барга үүлдрийн хонь					
1	Нас гүйцсэн хуц	50	63	1,2	Барга үүлдрийн хонины товч тайлбар дахь нийтлэг босго үзүүлэлтүүдтэй ижил байхын зэрэгцээ Барга үүлдрийн хонь нь махөөхний хэв шинж сайн тодорсон, улаан толгойтой, шар халзан зүстэй, сүүл ууц нуруундаа харьцангуй их хэмжээний өөх хуримтлуулсан, бага зэрэг өргөгдсөн богино зузаан отгогүй мухар өөхөн сүүлтэй, галбирын согоггүй, эрүүл чийрэг хонь байна.
2	Төлгөн хуц	32	46	1,0	
3	Эм хонь	39	52	1,1	
4	Охин төлөг	30	42	0,9	
Буриад омгийн хонь					
1	Нас гүйцсэн хуц	60	70	1,8	Буриад үүлдрийн хонины товч тайлбар дахь нийтлэг босго үзүүлэлтүүдтэй ижил байхын зэрэгцээ Буриад омгийн хонь нь цээж өргөн, гүн, ууц ялимгүй өргөгдсөн, харьцангуй богино зузаан өөхөн сүүлтэй, улаан, шар, бор толгойтой, их бие нь хундан цагаан зүстэй, туг хэлбэрийн бүдүүн ноостой, эрүүл чийрэг хонь байна.
2	Төлгөн хуц	35	52	1,2	
3	Эм хонь	40	55	1,3	
4	Охин төлөг	32	48	1,1	

5.Цөм сүргийн ямааны ашиг шимийн гарц, чанарын босго үзүүлэлт:

5.1.Ашиг шимийн чиглэлийн дагуу ямааг зүс, галбир, шүд, биеийн хэсгүүдийн хөгжил, харьцаа тухайлбал, хөл мөч, үржлийн эрхтэн, дэлэн хөхний хэлбэр, хэмжээ, эрүүл мэнд, тэсвэрт чанарын гадаад илэрхийлэл, амьдын жин, ноолуур агууламж, ноолуурын гарц, урт, нарийн бүдүүн (голч), жигдлэгийн үзүүлэлтийг харгалзан сүргийн ангиллыг тодорхойлно.

5.2.Манай оронд үржүүлж байгаа ямаан сүрэгт ашиг шимийн дараах чиглэлийн дагуу ангилалтыг жил бүр 3-4 дүгээр сард багтаан явуулж цөм сүрэгт тэнцсэн нас гүйцсэн ухна, борлон ухна, охин борлонгоос 3-5 гр ноолуурын дээж авч лабораторид голчийг, хавар ангилалтын дараа цөм сүрэгт хамрагдсан ямаа бүрийн ноолуурын гарцыг самналтаар, 10 дугаар сард амьдын жинг тус тус тодорхойлж, үржлийн гэрчилгээнд баяжилт хийнэ.

№	Нас хүйсний ялгаа	Амьдын жин, кг		Ноолуур					Үндсэн зүс
		Хаврын	Намрын	Агууламж %	Гарц, кг	Урт, мм	Голч, мкм	Өнгө	
1	Нас гүйцсэн ухна	44.1	56.2	84.9	310	4.48	16.7	цайвар	Хар
2	Борлон ухна	16.5	32.3	85.4	150	4.85	14.2	цайвар	Хар
3	Эм ямаа	35.2	47.5	89.9	403	5.08	16.1	цайвар	Хар
4	Охин борлон	19.0	27.7	89.9	315	4.78	15.6	цайвар	Хар

6.Гүйцэтгэх ажлын үзүүлэлт:

6.1. Багц-1 хүснэгт

д/д	Багц	Сум	Үүлдэр, омог	Малын тоо, толгой						
				Хээлтүүлэгч			Хээлтэгч			Нийт
				Бүгд	Бух	Өсвөр бух	Бүгд	Үнээ	Нэмрийн гунж	
1	Багц-1	Баян-Уул	Казакын цагаан толгойт үүлдрийн үхэр	437	305	132	2463	1438	1025	2900
		Дүн		**437**	**305**	**132**	**2463**	**1438**	**1025**	**2900**
2		Халхгол	Дорнод Монголын улаан үүлдэр	323	227	96	2677	1607	1070	3000
		Дүн		**323**	**227**	**96**	**2677**	**1607**	**1070**	**3000**
Дүн				**760**	**532**	**228**	**5140**	**3045**	**2095**	**5900**

6.2. Багц-2 хүснэгт

д/д	Багц	Сум	Үүлдэр, омог	Малын тоо, толгой						
				Хээлтүүлэгч			Хээлтэгч			Нийт
				Бүгд	Нас гүйцсэн хуц	Төлгөн хуц	**Бүгд**	Эм хонь	Охин төлөг	
1	Багц-2	Баяндун	Буриад омгийн хонь	1200	823	377	**0**	0	0	1200
2		Дашбалбар	Буриад омгийн хонь	1600	1105	495	**5500**	3500	2000	7100
3		**Дүн**		2800	**1928**	**872**	**5500**	**3500**	**2000**	**8300**
4		Баян-Уул	Буриад омгийн хонь	600	420	180	**0**	0	0	600
5		Сэргэлэн	Үзэмчин үүлдрийн хонь	1200	840	360	**5565**	3565	2000	6765
6		**Дүн**		1800	**1260**	**540**	**5565**	**3565**	**2000**	**7365**
7		Цагаан-Овоо	Буриад омгийн хонь	1300	948	352	**0**	0	0	1300
		Дүн		1300	**948**	**352**	**0**	**0**	**0**	**1300**
8		Хөлөнбуйр	Барга үүлдрийн хонь	1200	839	361	**5500**	3500	2000	6700
Дүн				1200	**839**	**361**	**5500**	**3500**	**2000**	**6700**
Нийт дүн				7100	**5088**	**2178**	**16565**	**10565**	**6000**	**23665**

6.2.1. Багц-3 хүснэгт

д/д	Багц	Сум	Үүлдэр, омог	Малын тоо, толгой						
				Хээлтүүлэгч			Хээлтэгч			Нийт
				Бүгд	Нас гүйцсэн ухна	Борлон ухна	Бүгд	Эм ямаа	Охин борлон	
1	Багц-2	Цагаан-Овоо	Цагаан-Овоогийн хар омгийн ямаа	900	630	270	5500	3500	2000	6400
		Дүн		**900**	**630**	**270**	**5500**	**3500**	**2000**	**6400**

Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын 2018 оны А/68 дугаар тушаалын Мал үржүүлэг, технологийн ажил үйлчилгээний төрөл, жишиг үнийг баримтлан мөрдөнө.

6.2.2. Багц-4

2. Байршил:

2.1. Халхгол суманд Дорнод Монголын улаан үүлдрийн 1 настай 5 толгой бухыг худалдан авах

3. **Бод малын хээлтүүлэгчийг худалдан авах ажилд тавигдах шаардлага:**

3.1. Малын генетик нөөцийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.2, 6 дугаар зүйлийн 6.4, 11 дүгээр зүйлийн 11.6.2 заалтуудын дагуу хийж гүйцэтгэнэ.

3.2. Мал шинжээч мэргэжилтэн , мэргэжлийн байгууллагаар малдаа жил бүр үзлэг ангилалт хийлгэж, үржлийн анхан шатны бүртгэлийг бүрэн хөтөлсөн байх

3.3. Мэргэжлийн байгууллагаар малынхаа удам гарваль, ашиг шимийн гарц чанарыг тогтоолгож баталгаажуулсан гэрчилгээтэй байх

3.4. Мал эмнэлгийн урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээнд жил бүр малаа бүрэн хамруулж, эрүүл болохыг мэргэжлийн байгууллагаар тогтоолгосон байх

3.5. Цөм сүргийн хээлтүүлэгч нь ашиг шимийн дундаж үзүүлэлт нь тухайн үүлдэр омгийн малын нэг ба түүнээс дээш ангийн шаардлагыг хангасан байх
3.6. Малыг үл давтагдах хувийн дугаараар ялган тэмдэглэж, бүртгэнэ.
3.7. Бод малын хээлтүүлэгч нийлүүлж буй иргэн, аж ахуйн нэгж нь тээврийн зардлыг хариуцах

4. Дорнод Монголын улаан үүлдрийн үхрийн босго үзүүлэлтүүд:

3.1. Хүснэгт стандарт үзүүлэлт:

д/д	Нас, хүйс	Амьдын жин, кг, /намар/	Биеийн үндсэн хэмжээ			Үндсэн зүй, онцлог
			Биеийн ташуу урт	Цээжний бүслүүр	Сэрвээний өндөр	
Дорнод Монголын улаан үүлдрийн үхэр						
1	Өсвөр, бух	380	130	170	115	Дорнод Монголын улаан үүлдрийн үхэр нь махлаг хэв шинжийг сайн илэрхийлсэн өргөн бөөрөнхий биетэй, булчин ясны хөгжил сайтай.

ХЯНАСАН:
АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН
ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО ТӨЛӨВЛӨЛТ, ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН,
ХЭЛТСИЙН ДАРГА М.НЯМСҮРЭН

АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН
ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО ТӨЛӨВЛӨЛТ, ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН
ХЭЛТСИЙН МЭРГЭЖИЛТЭН Г.БАЯРСАЙХАН

АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗРЫН
ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО ТӨЛӨВЛӨЛТ, ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН
ХЭЛТСИЙН МЭРГЭЖИЛТЭН С.СОЛОНГО

АЙМГИЙН ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН
ГАЗРЫН ДАРГЫН АЛБАН ҮҮРГИЙГ ТҮР ОРЛОН
ГҮЙЦЭТГЭГЧ Д.МӨНХБАЯР

БОЛОВСРУУЛСАН:
АЙМГИЙН ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ГАЗРЫН МАЛ
ҮРЖЛИЙН АЛБАНЫ ДАРГА Д.НАРАНХҮҮ